

Leos Carax:

“Sinema benim için çok mahrem bir şey”

Leos Carax'ın Kötü Kan filmi, yönetmen kardeşler Durul Taylan ve Yağmur Taylan'ın seçimiyle, İstanbul Film Festivali'nin 30. yılı programındaki 'Film Gibi 30 Yıl' bölümünde yer aldı. Festival için İstanbul'a gelen Carax 14 Nisan'da Merkez'e konuk olurken, söyleşinin moderatörlüğünü Taylan Biraderler yaptı. Altyazı Dergisi editörlerinden Senem Aytaç'ın çevirmenliği üstlendiği söyleşide izleyiciler, Carax'ın sinemayla ilgili kendine özgü görüşlerini dinleme fırsatı buldular.

Yağmur Taylan: İstanbul Film Festivali'nin 30 yılından bizde en çok iz bırakan filmi sorduklarında, tereddütsüz Kötü Kan'ı söyledik. İstanbul Film Festivali o dönemde tekti, o yüzden de Fransız Sinemateği gibiydi bizim için. Dünyanın her yerinden filmleri izleyebileceğimiz başka bir yer yoktu. Kısacası festivalle büyüdük biz. 1988'de Kötü Kan'ı gördükten sonra sinemanızı yakından takip etmeye başladık. İlk sorumuz şu olacak: Kariyerinizin ilk yıllarında çok daha üretkendiniz, sonradan filmlerin arası açıldı. Bunun sebebi nedir?

Leos Carax: Aslında ben kendimi bir yönetmen olarak adlandırmıyorum, daha ziyade ara sıra film yapan biri olarak görüyorum. Film yapmak için esas olarak iki şeye ihtiyacımız var: insan ve para. İkisini bulmak da giderek zorlaşıyor; kimi zaman insan bulamıyorsunuz, kimi zaman para bulamıyorsunuz. Film yapmaya başladığımda şanslıydım çünkü iyi bir ekip bulmuştuk ve 10 sene içinde arka arkaya üç tane film yaptık. O enerjiyi birlikte bulduk. Ama hayat değişti, yapımcım öldü, ekip dağıldı, dolayısıyla film yapma sürecim sekteye uğradı. Sinemanın büyük bir yanılsama, bir yalan olduğu hissine kapıldım, sinemadan soğudum. O yüzden az film yapıyorum. Zaten Fassbinder gibi senede Bir iki film yapan bir yönetmen olamazdım ama en azından üç dört senede bir film yapmayı isterdim.

Durul Taylan: Üç yönetmen birlikte yaptığınız Tokyo! ile ilgili bir iki şey sormak istiyorum. Proje nasıl gelişti? Filmi

dijital çektiniz. 35 mm ve dijital konusu sinemada çok tartışılıyor şu anda. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Leos Carax: Bana bu teklifi Japon yapımcılar getirdi. O sırada üzerinde çalıştığım bir filmim olmadığı için ve film çekmek istediğimden, kabul ettim. Çok düşük bir bütçesi vardı filmin. Tabii 35 mm'ye âşığım ben aslında ama 35 mm çekebilmek için çok doğru bir görüntü yönetmenine ihtiyacınız var. Bu, film müziklerini besteleyecek insanı bulmak kadar zor. İlk filimlerimde beraber çalıştığım görüntü yönetmenim Jean-Yves Escoffier 10 sene önce öldüğünden bu yana beraber çalışacağım insanı bulamadım. Biraz da o yüzden, bu filmi videoyla çekmeye karar verdim. Bütçe de düşük olduğundan, kısa zamanda, hızlı bir şekilde çektim. Benim için çok iyi bir deneyim oldu; daha önce hiç o kadar hızlı çalışmamıştım. Çok hızlı yazdım ve basit bir video kamerayla çektim filmi.

Yağmur Taylan: Köprüüstü Âşıkları, sizin tarzınızda bir yönetmen için çok yüksek bütçeli bir film, büyük bir prodüksiyon. Kendinizi genel olarak film yapmak için çok paraya ihtiyaç duyan bir yönetmen olarak mı görüyorsunuz?

Leos Carax: Bence film yapmak için çok paraya ihtiyaç duyma hakkım var. Paranın sadece başarı getiren filmler için harcanması gerekmiyor. Para yeri geldiğinde çarçur edilmesi de gereken bir şey. Filmin başarısıyla ona harcanan para arasında her zaman bir denge olması gerekmiyor. Fakat ben Köprüüstü Âşıkları'nda bu hesabı yapamadım. Birtakım kazalar yüzünden harcamalar giderek arttı ve bütçe bunu karşılayamadı.

Aslında bir filmin bütçesi, kiminle çalıştığınıza göre de değişiyor. Aynı senaryodan yola çıkarak iki farklı yapımcıyla bütçe anlamında birbirinden çok farklı iki film çekebilirsiniz. Ne yazık ki film çekerken para, zaman anlamına da geliyor. Bazen çok fazla zamana ihtiyacınız oluyor, bu da size çok paraya mâl oluyor. Bu çok aptalca bir şey bence. Genç yönetmenlerin de filmlerini çekebilmek için paradan ziyade zamana ihtiyaçları var. Japonya'daki deneyimim bu yüzden de enteresan oldu. Ucuza film yapabileceğimi biliyordum ama kanıtlayamamıştım. Bu vesileyle kanıtlamış oldum.

Yağmur Taylan: İlk filmlerinizde özellikle David Bowie'nin şarkılarını tekrar tekrar kullanıyorsunuz. Müziklerini sık sık kullandığınız başka isimler de var. Bir filmi kafanızda oluştururken müziğin ne kadar etkisi oluyor? Müziği filmle birlikte mi düşünüyorsunuz, yoksa sonradan mı?

Leos Carax: Bence en iyi hayat, müzikle yaşanan hayattır. Ben de müzisyen olmak isterdim; besteci, şarkıcı ya da herhangi bir şey olarak. Fakat maalesef yeteneğim yoktu, o yüzden de müzik beni reddetti. Çocukluğumdan beri bir sürü müzik aleti çalmayı denedim: klasik gitar, elektrogitar... Sinemada yapmaya çalıştığım şey de aslında rock müziğin enerjisini filme taşımak. Sine mayla ilgilenmeye başladığımda, 17 yaşımıdayken müzik dinlemeyi de bıraktım. Başlarda filmlerime koyduğum müzikler, daha küçükken dinlediğim şarkılardı. Sonra *Pola X*i çekeceğim zaman Amerikalı besteci Scott Walker'la çalışmaya başladım. Ondan önce de hep bir kompozitörle çalışmak istiyordum ama bunun nasıl mümkün olabileceğini aklım almıyordu. Çünkü müzik yaratan bir insanla müzik üzerine konuşmanın mümkün olabileceğine inanmıyordum. Ama Scott Walker'la çalışırken, sanki müziği ben yaratıyormuşum gibi hissettim. O yüzden de müzik yaratımına en yaklaştığım an, *Pola X*'le birlikte oldu.

Durul Taylan: *Kötü Kan* ile ilgili bir şey sormak istiyorum ben. Başta Denis Lavant, Juliette Binoche ve Michel Piccoli olmak üzere, filmin hakikaten çok olağanüstü bir oyuncu kadrosu var. Ayrıca farklı rollerde Hugo Pratt var, Serge Reggiani var, Julie Delpy var. Çok küçük bir rolde siz de varsınız. Filmin kast süreci nasıl olmuştur?

Leos Carax: Ben aslında kasting yapmıyorum. İlk filmim *Boy Meets Girl*'de kasting yaptığımda çok zorlandım, erkek oyuncuyu bulamadığım için filmi yıllarca ertelemek zorunda kaldım. Denis'yi bulduğumda, bir daha oyuncu aramamak için arka arkaya üç filmimi onunla yaptım. Onu bulduğum için çok şanslıydım. Kadın oyuncu konusu daha kolay benim için çünkü genelde kız arkadaşlarımı oynatıyorum zaten. Öte yandan, filmde oynayabilecek bir sevgili bulmak daha bile zor tabii, insanı tüketen bir şey hatta. Bu arada *Tokyo!* hariç bütün filmlerim, oğlanla kızın tanışmasının hikâyesi olarak görülebilir.

Pola X'te de çok zorlandım çünkü Denis'yle çalışamayacaktım. Orada da Guillaume Depardieu'yu bulmak benim için şans oldu. Kasting süreci mucize gibi bir şey. Denis olmasaydı *Boy Meets Girl* de, sonraki filmlerim de olmazdı. Senaryoyu yazarken kafamda karakterin nasıl görünmesi gerektiğine dair bir imge yoktu ve aslında bu bir hataydı bence. Ama doğru insanı bulsanız bile yine de zor çünkü siz onunla çalışmak isteyebilirsiniz ama onun da aynı şekilde sizinle çalışmak istemesi gerekiyor ki film olabilsin.

Durul Taylan: İlk iki filminizde oynayan Carroll Brooks kim-

di? Filmdeki varlığı çok ilginçti, başka hiçbir filmde de oynamamış.

Leos Carax: Paris'te yaşayan bir Amerikalı'ydı. Başka bir filmde oynamadı sanırım. Bir resmi vardı Ronald Reagan ile beraber çekilmiş, bir tek onu gördüm. Biraz deliydi, umarım hâlâ hayattadır. Ve evet, ondan çok hoşlanıyordum.

Durul Taylan: *Titanik*'te (*Titanic*, 1997) Kate Winslet ile Leonardo DiCaprio'nun geminin üstünden sarktıkları o meşhur sahneyi James Cameron'ın sizden çaldığını düşünüyor musunuz? Ben öyle zannediyorum çünkü.

Leos Carax: Zamanında arkadaşlarım bana "dava et" diyip duruyorlardı. O zaman zengindim ve dava etmeye ihtiyaç duymuyordum ama şimdi çok pişmanım. (*gülüyor*)

Yağmur Taylan: Peki diğer filmlerinize ilgili de buna benzer şeyler olduğuna düşünüyor musunuz hiç? Çünkü bizim gördüğümüz kadarıyla bazı "zeki", popüler yönetmenler filmlerinizden birçok şey alıyorlar.

Leos Carax: Herkes çalıp çırpıyor ya da ödünç alıyor. Bence burada bir sorun yok, önemli bir şey değil. Tabii ki bir şeyi kopyalıyorsanız ve onu çok boktan bir şeye dönüştürüyorsanız bu kötü. Ama ben de çok erken yaşta film yapmaya başladım ve özellikle ilk iki filmimde çok şeyin etkisinde kaldım, çok şeyi kopyaladım. Sinemaya olan aşkım, kalıplara olan aşkım, başka bir sürü şeye karşı olan aşkım yansıdı bu filmlere. Yani ben de çalışıyordum. Bir şekilde sinemaya bir vefa borcum olduğunu düşünüyordum, o yüzden ilk filmlerimi genellikle böyle yaptım.

Durul Taylan: Filmlerinizde oyuncularını arkadan çekmeyi seviyorsunuz. Hatta biz festival kitapçığına yazdığımız yazıda "oyuncuların enselerini en güzel çeken yönetmen" olarak tanımladık sizi. Genellikle insanların arkalarında kameraya çekecek pek bir şey yoktur ama siz o konuda gerçekten çok iyisiniz. Bu konuda bir şeyler söyleyebilir misiniz?

Leos Carax: Hatırlamıyorum açıkçası, bütün filmlerimde var mı bu? *Kötü Kan*'da Juliette Binoche'ü tamamen değiştirmiştım: Saçını, makyajını, kostümünü, kıyafetlerini kendim yapmıştım, renkleri kendim seçmişim. Çok seksi olduğunu düşünüyordum ve evet, sanırım bu yüzden kendisini her açıdan çektim. İtiraf etmeliyim ki ensedeki çizgi gerçekten çok erotik. Ama ense çeken tek yönetmen olmadığımdan eminim.

Durul Taylan: İzleyicilerden de soru alabiliriz.

İzleyici: *Kötü Kan*'da Alex'in babasını kim öldürdü?

Leos Carax: Hatırlamıyorum, bilmiyorum. Belki zamanında da bilmiyordum. Ama dediğim gibi, özellikle ilk filmlerimde, çok filmde öğeler çaldım ben. Hikâye açısından değil belki ama fikir olarak *Kötü Kan*'ın çıkış noktası Raoul Walsh'un B-tipi bir filmidir. Belki o filmde kimin kimi öldürdüğü daha nettir, cevabı o filmde bulabilirsiniz.

İzleyici: *Kötü Kan*'da sahneler arasında bazı siyah kareler var. Bu bana ekletik bir yaklaşım gibi geldi. Filmin görüntüleri, kadrajları ise tabii ki çok mükemmel. Bana bu mükemmeliyetçilik ve ekletizm, postmodern bir yaklaşım gibi geliyor. Ne dersiniz bu yoruma?

Leos Carax: Aslında tam da bu yüzden yönetmen olmadığımı söylüyorum ben. Filmlerimi geri dönüp asla izlemiyorum. Şu an oturup izlemem gerekse benim için en büyük işkence, *Kötü Kan*'ı izlemek olurdu. En kötü filmim olduğundan değil ama dediğim gibi o zamanlar genç bir yönetmen olarak sinemaya olan aşkımla film yapıyor olmamdan dolayı. Aslında *Kötü Kan* çok kontrollü bir film ve de şu an bana ilginç gelmiyor. Ama o zamanlar sine mayla oynamayı çok seviyordum; açılarla, ışıklarla, kamerayla. Çok güzel bir oyuncak gibiydi benim için sinema. O yüzden de *Köprüüstü Aşıkları*'nı, *Kötü Kan*'ın tam karşısında bir şey olarak çektim. *Kötü Kan* tamamen stüdyoda, kontrollü koşullar altında çekilmişti. *Köprüüstü Aşıkları*'nda dış çekimler yaptım. Oyuncuların çok daha canlı görünmelerini istedim. Bir şekilde klasik bir sahne yaratmak istiyordum ama kendi klasisizmimi icat etmek istiyordum. O zamanlar deneysel bir şeyler yapmaya çalışıyordum ama şimdi baktığımda çok da deneysel bir şey olmadığını düşünüyorum. Sanırım tüm genç yönetmenler benzer bir süreçten geçer; hep bir şeylerle oynuyorsunuz, bazen iyi bir şey çıkıyor ortaya, bazen de kötü.

İzleyici: *Köprüüstü Aşıkları*'nda her şey doğal, belgesel gibi sanki. Elinize kamera almış, olan biteni takip ediyorsunuz gibi bir his uyanıyor. Başrol oyuncularını dışındakiler amatör müydü?

Leos Carax: Evet, bu da filmin deneysel tarafıydı aslında. İlk sahnelerde gerçekten de evsiz insanlarla çekim yapmaya başladım. Çok gerçekçiydi orası. Sonra Juliette Binoche ve Denis Lavant'ı bu ortama yerleştirdim, onların hikâyesini kurdum. Onları köprüüstünde hiç de gerçekçi olmayan bir halde gösterdim. Bu, filmi çok fantastik bir yere çekti. Zaten yapmaya çalıştığım şey de aynı film içinde bir duygudan ötekine geçmekti. Zamanında bu çok da iyi alımlandı izleyiciler tarafından. Öte yandan,

hiçbir şey olmayan insanlarla ilgili bu kadar pahalı bir film yaptığım için eleştirildim de.

İzleyici: Günümüz Fransız sinemasını ve genç yönetmenleri nasıl buluyorsunuz?

Leos Carax: Film izlemiyorum ben artık.

İzleyici: Fransız müzisyenleri takip ediyor musunuz peki?

Leos Carax: Hayır.

İzleyici: Sinemanın geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Leos Carax: Fransız sinemasıyla ilgili soruları cevaplamakta zaten zorlanıyorum. Ama kimi zaman neden film yaptığım ya da nasıl film yaptığımla ilgili soruları cevaplarken de zorlanıyorum. Sinemayı keşfetmek benim için kendime ait özel bir alanı keşfetmek gibiydi. Sinema tarihi, bir sürü ölünün olduğu, arada birkaç tane de yaşayan ismin yer aldığı anıtsal bir yer gibiydi. Ama o zamanlar gençtim, şu an çok daha karmaşık bir ilişki kuruyorum sinemayla. Sonuçta 30 yılda sadece 4 film yaptım ve zamanımın çok büyük kısmını film yapmayarak geçirdim. Sinema benim için sosyal bir etkinlik değil; futbol gibi bir şey değil mesela, çok mahrem bir şey. Ona çok borçlu olduğumu düşünüyorum. Çünkü o olmasaydı başka herhangi bir şey yapamazdım. Aynı zamanda yıkıcı da bir şey benim için, o yüzden de sinemanın şu anki durumunu ya da geleceğini umursamıyorum. Sinema benim için belirli insanlarla sınırlı bir konu. Umarım ben de bazı insanların hayatlarında önemli hale gelebilmişimdir yaptığım filmlerle. Ama sinemanın bugünüyle, yarınıyla ilgili söyleyebileceğim bir şey yok.

İzleyici: Fransız Yeni Dalgası'yla ilişkinizden bahsedebilir misiniz biraz?

Leos Carax: 16 yaşında okulu bıraktım. O zaman Paris'in varoşlarında yaşıyordum. Filmlere gitmeye başladım. Çocukken de filmler izliyordum ama daha çok Marilyn Monroe ya da Charles Bronson'ı görmeye gidiyordum ve kameranın arkasında birinin olduğu hiç aklıma gelmemişti, tıpkı yoğurt yerken onu yapan birinin olduğunu düşünmemek gibi... Daha sonra Sinematek'e gitmeye başladım ve çok sayıda sessiz film izledim. Yeni Dalga filmleriyse şunu gösterdi bana: bir adam, bir makine ve bir kadın yeterlidir ve eğer o kamerayı doğru kullanırsanız çektiğiniz kadın üzerinden bütün dünyayı görebilir ya da gösterebilirsiniz. Yani bir kadın, bir erkek ve bir kamera arasındaki ilişkiyi öğretti bana Fransız Yeni Dalgası. O zamanlar çok utangaçtım, pek tanıdığım

da yoktu. Kafelere de çok gidemiyordum çünkü kafelerde de çok fazla insan yoktu. Tilti keşfettim, insanlarla ilişki kuramadığım için onunla ilişki kuruyordum. Daha sonra tilt makinesinin yerini kamera aldı.

İzleyici: Filmlerinizin bir yandan hayat gibi çok akışkan olduğunu ama bir yandan da çok iyi düşünülmüş, hesaplanmış olduklarını düşünüyorum. Sette senaryoyla kurduğunuz ilişki nasıldır? Yazılı olandan ne kadar taviz verirsiniz?

Leos Carax: Aslında ben bir yazar değilim, o yüzden baştan senaryo yazmıyorum. Sadece birtakım imgeler oluyor aklımda ve o imgeler bir araya geliyor. Ama tabii ki sonunda benden bir senaryo yazmamı istiyorlar. Bütçe yapılabilmesi için, filmin planlanabilmesi için bir senaryo yazmak durumunda kalıyorum. Sette senaryoya oldukça sadık kalıyorum, fazla doğaçlama yapmıyorum. Ama sette bir şeyleri yeniden keşfetmem veya yaratmam gerekiyor. Eğer setteki tecrübe daha önce yazmış olduğunuz bir şeyin ilüstrasyonunu yapmaya dönerse sıkıcı olur. O yüzden aslında yazdığınız şeylerden yeni bir şey yaratmak veya keşfetmek üzerine gitmeli. Bazen tembellikten ya da korkudan, aslında yazdığınızın ilüstrasyonunu yapıyormuş gibi hissettiğiniz oluyor. Çekimlerin ilk haftasında özellikle oluyor bu çünkü yeni başlamanın verdiği korkuyla herkes çok tedirgin, çok kontrollü ve konsantre oluyor. Öyle bir ortamdan bir yaratım ya da yeni bir keşif çıkması çok zor. O yüzden ben yeterli param varsa genellikle ilk hafta çektiğim şeyleri setin sonunda tekrar çekiyorum. Doğaçlama diyemeyiz ama sette tabii ki her an bir şeyler değişiyor. Ama hayat da, çalışmak da böyle zaten.

İzleyici: Gerçek isminiz Alexander Oscar Dupont ama sizi Leos Carax olarak tanıyoruz. Buna neden ve ne zaman karar verdiniz? *Pola X*'te de böyle bir kelimeleri karıştırıp yeni bir isim oluşturma durumu var. Bir de, üç filminizde de Alex karakteri var, Alexander'dan mı geliyordur Alex ismi?

Leos Carax: Film yapacağımı hayal bile etmeden çok önce değiştirdim ismimi. 13-14 yaşlarındaydım, bu kararımın sinemayla hiçbir ilgisi yoktu.

İzleyici: İlk filminizi çekerken ve kurgularken filmi bitiremeyeceğiniz hissine kapıldınız mı hiç?

Leos Carax: Aslında hayır. Genç olmanın güzel tarafı bu belki de. Çok gençtim, yirmilerimdeydim, sinema eğitimi bile almamıştım. Film yapabilmem tek yolu, film yapabileceğimi göstermek ve "bakın çok iyi bir film yaptım" diyebilmektir. O andan itibaren de umursadığın, sevdiğin insanlarla beraber çalışmaya başlıyorsun.

Görüntü yönetmenim en iyi arkadaşım oldu, yapımcım da keza. O insanlarla beraber çalışmaya başladığın anda onlar sana güveniyorlar, onların güvenini boşa çıkaramazsın. Sahtekâr duruma düşmemek için filmine devam ediyorsun, gerçekten bir yönetmen olmaya çalışıyorsun. Elbette korkuyordum ama aslında hiç kuşkum yoktu, yapacağıma inanıyordum.

İzleyici: Türk sinemasını tanıyor musunuz? İzlediği Türk filmleri var mı? Beğendiğiniz, beğenmediğiniz yönetmenler var mı?

Leos Carax: Artık fazla film izlemediğimi söylemiştim ama tabii ki bazı Türk filmlerini izledim. Ama hangileri olduğunu söyleyemem, filmler hakkında konuşmayı da sevmiyorum zaten.

Leos Carax kimdir?

1960'ta Fransa'da doğdu. Birkaç kısa film yaptığı ve film eleştirileri yazdığı gençlik yıllarının ardından, 24 yaşında ilk uzun metrajı *Boy Meets Girl* ile Cannes Film Festivali'ne katıldı ve eleştirmenlerin beğenisini kazandı. Sonraki iki filmi onu Fransa'nın en önemli genç yönetmenlerinden biri haline getirdiyse de, üçüncü filmi *Köprüüstü Aşıkları*'nın ticari anlamda başarısızlığa uğramasının ardından, uzun süren bir sessizliğe gömüldü. Suskunluğunu *Pola X*'le bozan Carax, 2000'li yıllarda sadece birkaç kısa filme imza attı. Bunlar arasında en çok ses getireni, 2008'de Bong Joon-ho ve Michel Gondry'nin birer kısa filmiyle *Tokyo!* başlığı altında bir araya getirilen *Merde* oldu

Filmleri

Boy Meets Girl, 1984

Kötü Kan (Mauvais sang), 1986

Köprüüstü Aşıkları (Les amants du Pont-Neuf), 1991

Pola X, 1999

Bazı Ödülleri

1984 Cannes Film Festivali Gençlik Ödülü (Boy Meets Girl)

1987 Berlin Film Festivali Alfred Bauer Ödülü (Kötü Kan)